

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КУЧАКОВСЬКА ГАЛИНА АНДРІЙВНА

УДК 378:373.3.011.3-051]:[077.5:005.336

**ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, Київська міська державна адміністрація, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Бодненко Дмитро Миколайович
Київський столичний університет імені
Бориса Грінченка, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Осадча Катерина Петрівна
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри інформатики і кібернетики,
м. Мелітополь;

доктор філософії в галузі знань 011 Освітні
педагогічні науки

Губарева Дар'я Вячеславівна
Український державний університет імені
Михайла Драгоманова, Педагогічний факультет,
старший викладач кафедри педагогіки і методики
початкового навчання, м. Київ.

Захист відбудеться 07 липня 2025 року об 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.459.01 в Інституті цифровізації освіти НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 2-й поверх, зал засідань вченої ради, к. 205.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті (<http://iitlt.gov.ua>), у відділі аспірантури та докторантури Інституту цифровізації освіти НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, к. 209.

Автореферат розіслано 05 червня 2025 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Марія ШИШКІНА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена трансформаційними процесами в системі початкової освіти України, що відбуваються в межах освітньої реформи, орієнтованої на гармонізацію з європейськими стандартами. Підготовка майбутніх учителів початкової школи розглядається як ключовий чинник забезпечення якості цієї трансформації. Стрімкий розвиток цифрових технологій та їх інтеграція в освітнє середовище висувають нові вимоги до професійної компетентності вчителя початкової школи: сучасний учитель має не лише володіти актуальними знаннями й цифровими навичками, а й демонструвати здатність до їх постійного оновлення й адаптації.

Необхідність розвитку цифрової компетентності вчителів початкової школи підкреслюється в низці нормативно-правових документів на рівні України та міжнародних організацій. Основні з них: Закон України «Про освіту» (2017 р.), Державний стандарт початкової освіти (2018 р.), Концепція розвитку цифрової компетентності (затверджена Міністерством освіти і науки України), Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2030 року, Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритих освітніх ресурсів (OER), Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР 4), Європейська рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu 2.2), Рамка цифрової компетентності громадян України DigCompUA for Citizens 2.2, програми та ініціативи проекту «Всеосвіта», «Дія. Цифрова освіта», реформа «Нова українська школа». Проаналізовані нормативно-правові акти створюють підґрунтя для подальшого дослідження можливостей цифрових технологій та особливостей їх використання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

За даними онлайн опитування «Готовність і потреби вчителів щодо використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину: січень-лютий 2022» (О. Овчарук, І. Іванюк) 61,7% вчителів початкових класів використовують соціальні мережі як засіб комунікації, 38% мають базовий рівень умінь користування соціальними мережами та інструменти онлайн-співпраці, 24,5% використовують соціальні мережі (Facebook, Instagram) для проведення уроків. Також вітчизняні дослідження «Освітнянські групи у соціальних мережах і месенджерах» (які представлені на сайті <https://erudyt.net/navchalni-predmety/osvitianski-hrupy-u-sotsialnykh-merezhakh-i-mesendzherakh.html>), станом на 2022 рік вчителі початкової школи активно брали участь у групах в Facebook («Все для початкової школи» (39260 ос.), «Вчитель вчителю: безкоштовно» (45851 ос.), «Шухлядка вчителя початкових класів» (28800 ос.), «НУШ – працюємо творчо!» (34600 ос.)). Освітні спільноти у соціальних мережах під час пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення рф стали важливим ресурсом для вчителів, надаючи можливість обміну досвідом, отримання методичної підтримки та впровадження новітніх практик у навчальний процес. Інтеграція сервісів соціальних мереж в освітній процес сприяє формуванню в майбутніх учителів початкової школи здатності адаптуватися до трансформацій

сучасного освітнього середовища; інтегруватися в професійні спільноти, обмінюватися досвідом, брати участь в онлайн-заходах; дають доступ до новітніх трендів, методик і ресурсів; дозволяють вчителям презентувати свої напрацювання, долучатися до проєктів, підвищувати свій професійний статус і впізнаваність; відкривають доступ до курсів, вебінарів і можливостей для зростання, що сприяє самонавчанню та професійному розвитку.

Окремі питання впровадження цифрових технологій в початкову освіту розглянуто в роботах таких дослідників, як В. Андрієвська, І. Ліпчевська, Л. Нежива, С. Паламар, О. Цюняк, В. Щипанова, Г. Шикітка, М. Panero, G. Aldon, J. Trgalová та ін. Окремі аспекти дослідження соціальних мереж та проблем їх впровадження в освітній процес розглянуто в працях таких науковців D. Boyd, D. Tapscott, Z. Papacharissi, T. Ochs, K. Wartman, В. Андрієвська, Т. Архіпова, С. Івашнюва, Р. Гуревич, І. Каменська, О. Коневщинська, В. Лук'янова, Л. Нежива, Ж. Мина, Г. Нестеренко, К. Осадча, В. Осадчий, О. Пінчук, С. Скворцова, О. Спірін, М. Черній, Н. Шульська, О. Щербаков, І. Цісарук, Н. Яськова,

Проблему сформованості цифрової компетентності педагогів актуалізують В. Биков, Б. Гірш, А. Дробін, Г. Крібер, Р. Мартін, Л. Манович, О. Овчарук, О. Спірін, В. Краснополський, В. Осадчий, О. Поліщук, А. Garavaglia та ін.

Проблемам розвитку та впровадження у навчально-виховному процесі закладів середньої освіти засобів інформаційно-комунікаційних технологій присвячено роботи С. Литвинової, О. Слободяника, Ю. Запорожченко (Носенко), А. Сухіх, Ю. Богачкова, Н. Федорчук, К. Осадчої, О. Шквир, К. Авраменко, В. Желанової, А. Яцишин та ін.

Концептуальні й методичні засади використання хмарних сервісів на різних рівнях освіти відображено в дослідженнях В. Бикова, Т. Вакалюк, О. Гац, С. Литвинової, Н. Морзе, В. Олексюка, Л. Рождественської, Н. Садової, З. Сейдаметової, С. Семерікова, Л. Фамілярської, М. Шишкіної, М. Armbrust, T. Cieplak, M. Miller, M. Saju, N. Sultan та ін.

Аналіз наукових досліджень щодо стану використання сервісів соціальних мереж в організації освітнього процесу майбутніх учителів початкової школи підтверджує їх недостатнє застосування і залишається недостатньо висвітленим у науковому дискурсі.

Після опрацювання теоретичних і практичних матеріалів з досліджуваного питання та врахування власного досвіду було виокремлено такі *суперечності*, які виникають при інтегруванні цифрових технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи (потребою використання сервісів соціальних мереж у підготовці майбутніх учителів початкової школи та недостатньою розробленістю відповідних методик; значним потенціалом соціальних мереж (Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn, ResearchGate тощо) та недостатньою розробленістю моделі їх ефективного використання у підготовці майбутніх учителів початкової школи; наявністю та доступністю значної кількості сервісів соціальних мереж та недостатньою обґрунтованістю та розробленістю їх критичного і критеріального добору для підготовки майбутніх учителів початкової школи).

Проблемою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення

науково-методичного супроводу використання сервісів соціальних мереж в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Недостатня обґрунтованість та розробленість проблеми, актуальність, теоретична та практична, соціальна та педагогічна значущість зумовила вибір теми нашого дослідження: **«Використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах наукових тем кафедри комп'ютерних наук Факультету інформаційних технологій та математики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка: «Теоретичні та практичні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій в освіті та науці» (ДР № 0116U004625, 2016-2021 рр.), «Математичні методи та цифрові технології в освіті, науці, техніці» (ДР № 0121U111924, 2021-2026 рр.).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 2 від 26.02.2015 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 28.04.2015 р.).

Мета дослідження – розробити методику використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні засади використання цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи в Україні та за кордоном.
2. Здійснити аналіз сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи та розробити модель їх використання.
3. Розробити та обґрунтувати методику використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи та експериментальним шляхом перевірити її ефективність.
4. Розробити рекомендації щодо використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти.

Методи дослідження: *аналіз* для виокремлення та структурного вивчення теоретичних джерел щодо специфіки використання сервісів соціальних мереж в освіті, а також для цілісного узагальнення здобутої інформації про їх потенціал і роль у підготовці майбутніх учителів початкової школи; *порівняння* для змістового зіставлення наявних у науковій літературі теоретичних підходів до визначення й обґрунтування використання сервісів соціальних мереж; *узагальнення* для виокремлення змістовних характеристик ключових понять («сервіси соціальних мереж», «цифрова компетентність учителя», «цифрова компетентність з використання сервісів соціальних мереж вчителем початкової школи») та формулювання узагальнених теоретичних положень на основі вивчення науково-педагогічної літератури; *системний підхід* дозволив розглядати

використання сервісів соціальних мереж як складову частину більш широкої системи цифрової трансформації освітнього процесу ЗВО, з урахуванням взаємозв'язку компонентів професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи; *метод конкретизації й систематизації теоретичних знань* для розроблення логіки та структури завдань дослідження, а також при впорядкуванні підходів до визначення сутності, функцій і можливостей використання сервісів соціальних мереж у педагогічній діяльності; *моделювання* для розробки і подання моделі використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи; *анкетування* для дослідження стану готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з сервісами соціальних мереж та їх використання; *педагогічний експеримент* з метою експериментальної перевірки ефективності розробленої методики використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи; *математично-статистичні методи* для опрацювання результатів дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*: розроблено та обґрунтовано модель використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи; узагальнено класифікацію соціальних мереж за освітнім потенціалом та функціональним призначенням; визначено ключові етапи історичного становлення та використання соціальних мереж у професійній діяльності педагогів; виокремлено показники використання сервісів соціальних мереж майбутніми вчителями початкової школи; розроблено критерії (мотиваційний, когнітивний та діяльнісний) та рівні (високий, достатній, середній, низький) оцінювання цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж майбутнього вчителя початкової школи;

уточнено поняття «цифрова компетентність з використання сервісів соціальних мереж», як інтегровану характеристику професійної готовності майбутнього вчителя початкової школи, що ґрунтується на системі знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, спрямованих на здатності застосовувати сервіси соціальних мереж для професійної взаємодії, самоосвіти, організації освітнього процесу в цифровому середовищі та для формування особистої цифрової присутності; періодизацію етапів історичного розвитку соціальних мереж;

подальшого розвитку набувають теоретичні та методичні засади розробки і використання інформаційно-комунікаційних технологій у відкритій освіті, зокрема, використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення одержаних результатів:

– розроблено методику використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи;

– розроблено Змістовий модуль «Організація навчально-методичної та організаційної діяльності педагога сервісами соціальних мереж» навчальної дисципліни «Спецкурс з інформатики» (LMS Moodle kubg.edu.ua);

- розроблено сторінку «Інноваційні підходи у використанні соціальних мереж» в соціальній мережі Viva Engage (<https://surl.li/cuxzpf>);
- розроблено методичні матеріали «Інноваційні підходи у використанні соціальних мереж» в середовищі Microsoft Teams (долучення учасника по запрошенню адміністратора);
- розроблено методичні матеріали «Інноваційні підходи до використання соціальних мереж» до вивчення дисципліни «Спецкурс із інформатики» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» (<https://surl.li/raqnjj>);
- розроблено рекомендації щодо використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої освіти у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, створення навчально-методичних електронних посібників, удосконалення робочих навчальних програм, у процесі вдосконалення навчально-методичного забезпечення для студентів педагогічних спеціальностей, самоосвітній діяльності студентів, а також у системі підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти (початкова школа) та закладів післядипломної вищої освіти.

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві та одноосібно, автору належать: опис практичних завдань при імплементації сервісів хмаро орієнтованих технологій у процесі вивчення інформатичних дисциплін [1]; описано дидактичні можливості використання соціальних мереж під час проведення лекційних та практичних занять з інформатичних дисциплін [2]; наведено приклади застосування засобів соціальних сервісів для організації контролю та аналізу успішності студентів закладів вищої освіти [3]; описано форми проведення цифровізованих досліджень щодо визначення методики оцінки зворотного зв'язку [4]; розкрито шляхи використання інструментів соціальних сервісів при колаборативному навчанні майбутніх вчителів початкової школи [5, 18]; описано шляхи імплементації популярних сервісів соціальних мереж в освітній процес студентів ЗВО та представлено результати опитування студентів спеціальності «Початкова освіта» щодо використання сервісів соціальних мереж в освітній діяльності та повсякденному житті [6]; описано можливості деяких сервісів віртуальних дошок для використання їх на різних етапах заняття [7]; описано реалізацію використання сервісів соціальної мережі Viva Engage (Yammer) для створення сторінки «Віртуальний музей історії університету» в межах студентського гуртка «ІКТ в освіті» [8]; викладено дослідження цифровізації процесу підготовки майбутніх вчителів початкової школи в деяких країнах Європи [9]; окреслено важливість пошуку можливих моделей до організації колаборативного навчання студентів багатoproфільного університету з використанням інструментів сервісів соціальних мереж [10]; описано завдання, які можуть вирішуватись шляхом впровадження сервісів соціальних мереж в освітній процес [11]; розкрито ключову роль цифрових технологій у формуванні інноваційної компетентності майбутніх учителів початкової школи [12]; коротко подано суть автоматизації процесу контролю та успішності засобами сервісів соціальних мереж [13]; коротко описано шляхи використання віртуальних

цифрових дошок при віддаленому навчанні [14, 18]; виконано огляд сервісів для візуалізації навчальної інформації [15]; описано важливість унаочнення навчальних матеріалів соціальними сервісами [16]; коротко описано підходи до використання сервісів соціальних мереж у процесі навчання студентів [17, 19].

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та результати дисертаційної роботи представлено у виступах на науково-практичних конференціях різних рівнів: 8 міжнародних – 9th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE-2021) (17 грудня 2021 р., м. Кривий Ріг); 3rd International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu-2020) (13 травня 2020 р., м. Кривий Ріг); IV Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в освіті, науці й техніці» «ІТОНТ-2018» (17-18 травня 2018 р., м. Черкаси); Міжнародна науково-практична конференція «Вища школа в контексті євроінтеграційних процесів» (26-27 квітня 2017 р., м. Черкаси); II Міжнародна науково-практична конференція «Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки» (MARGINSS-2016) (28-29 липня 2016 р., м. Київ); Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі» (21-24 квітня 2016 р., м. Київ); Міжнародна конференція «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (18 вересня 2015 р., м. Маріуполь); 13th International Conference «ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer» (ICTERI-2017) (15-18 травня 2017 р., м. Київ); 6 всеукраїнських – Всеукраїнський науково-педагогічний форум «Інноваційні технології в освіті» (21-22 жовтня 2024 р., м. Івано-Франківськ); II Всеукраїнська науково-практична конференція «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів і комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (2017-2018 рр., м. Київ); II Українська конференція молодих науковців «Інформаційні технології» (2015-2016 рр., м. Київ); II Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених «Наукова молодь-2014» (2014 р., м. Київ).

Основні результати дисертаційної роботи впроваджено у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка (кафедра комп'ютерних наук Факультету інформаційних технологій та математики) (довідка № 15/1-Н від 07.04.2025 р.), Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького (довідка № 229-04-а від 03.10.2024р.), Відокремленому структурному підрозділ «Сарненський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету» (довідка № 01-13/173 від 25.11.2024 р.), Комунальному закладі Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж» (довідка № 576 від 03.12.2024 р.), Комунальному навчальному закладі фахової передвищої освіти «Корсунь-Шевченківський педагогічний фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (довідка № 657 від 25.11.2024 р.), Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (довідка № 616 від 02.12.2024 р.), Інституті спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України (довідка № 2-07/449 від 05.12.2024 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження представлено у

19 наукових роботах, з них: 5 статей у фахових наукових виданнях України (з них 3 у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, які індексуються у Web of Science Core Collection), 3 статті у закордонних виданнях (у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз Scopus), 11 тез доповідей у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг рукопису – 364 сторінок, основний зміст дисертації охоплює 235 сторінок. Робота містить 20 таблиць і 36 рисунків. Список використаних джерел нараховує 312 найменувань (110 іноземною мовою). Додатки розміщено на 65 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** сформульовано проблему дослідження; обґрунтовано актуальність; висвітлено мету, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження; відображено зв'язок з науковими темами; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; описано особистий авторський внесок у публікаціях, підготовлених у співавторстві; наведено дані щодо апробації та впровадження результатів, публікацій за темою дослідження, структури дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади використання цифрових технологій в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи»** розглянуто міжнародні та українські підходи та теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи (далі МВПШ); проаналізовано стан цифровізації освітнього процесу МВПШ в Україні та закордонний досвід їх підготовки; проаналізовано європейську Рамку цифрових компетентностей для освітян (Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu)) та український Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Встановлено, що підготовка МВПШ в Україні є ключовим елементом реформи НУШ, яка спрямована на забезпечення відповідності сучасним європейським стандартам; освітні програми українських ЗВО спрямовані на формування висококваліфікованих вчителів початкової школи, які здатні ефективно організувати освітній процес у сучасній школі; в них активно впроваджують інноваційні підходи до навчання вчителів, включаючи використання сучасних технологій та методів навчання; що сприяє розвитку педагогічної науки та підготовці фахівців, які можуть застосовувати інноваційні підходи у своїй діяльності. Але залишаються прогалини у впровадженні предметів, які буде націлено на розвиток цифрової компетентності МВПШ.

Визначено, що в закордонних ЗВО активно впроваджують системи е-навчання, використовують служби командної роботи (онлайн документи та онлайн дошки, розгортають мобільні комп'ютерні класи, імплементують в освітній процес відеохостинг YouTube, використовують соціальні мережі

(Facebook, Instagram, TikTok) та месенджери (WhatsApp, Skype). Для розвитку цифрової компетентності МВПШ європейські університети залучають МВПШ до участі у міжнародних (Erasmus+) та регіональних проєктах (Німеччина – Qualitätsoffensive Lehrerbildung, ComeIn, DiKoLiS; Великобританія – Digital Strategy, T Level Professional Development (TLPD), Digital Education Strategy for 2023-27 (University of Oxford), Digital Education Transformation Programme (DETP); Чехія – програма MŠMT, «Digitální gramotnost»; Франція – Éducol, ENT (Espace Numérique de Travail); Італія – національний план Piano Nazionale Scuola Digitale (PNSD), «Avanguardie Educative»).

Встановлено згідно статистичних даних міжнародних досліджень Digital 2024 Global Statshot Report у сфері використанні ЦТ, зокрема ССМ, що середньостатистичний користувач одночасно використовує чотири різні соціальні мережі, а 69% часу в інтернеті припадає саме на них. До топ-5 соціальних мереж входять TikTok з 16,47 млн користувачів, Facebook – 13,85 млн, Instagram – 12,4 млн, LinkedIn – 5,1 млн та X (раніше Twitter) – 4,55 млн. Соціальні мережі найбільш популярні серед молоді (18-39 років) – 95,8%, середній вік (40-69 років) – 87%, а серед людей старше 70 років – 35,6%.

В результаті дослідження визначено можливості, що надають сервіси соціальних мереж (далі ССМ) при підготовці МВПШ: створюють інтерактивне середовище для спілкування, спільної роботи та обміну досвідом; підвищують мотивацію до навчання завдяки актуальності та доступності; сприяють розвитку цифрових навичок; підтримують студентів із різними потребами та формують освітню спільноту для обміну ресурсами й пошуку ефективних педагогічних практик. Класифіковано та охарактеризовано ССМ згідно аспектів їх використання та за різними критеріями (типом контенту, метою використання, типом аудиторії використання, формою взаємодії користувачів та технічними характеристиками), що дозволяє визначити їх призначення, цільову аудиторію та особливості використання. Дібрано ССМ, які варто використовувати у процесі підготовки МВПШ (Microsoft Teams і Viva Engage – внутрішня комунікація та співпраця в межах ЗВО, забезпечуючи обмежений доступ, відеоконференції, спільне редагування файлів і управління проєктами; Facebook – особиста та соціальна взаємодія, базові функції обміну повідомленнями й відеозв'язку; LinkedIn – професійне спілкування, розвиток і рекрутинг; ResearchGate – пошук наукових публікацій, досліджень та для взаємодії з науковою спільнотою). Здійснено порівняльну характеристику між обраними ССМ за низкою критеріїв (безкоштовність, можливість проведення відеоконференцій, можливість створювати групові чати, зручність доступу, інтеграція з іншими сервісами, інтуїтивний інтерфейс, комунікація у реальному часі, присутність менеджменту проєктів, наявність версії мобільного додатку, можливість самореєстрації, освітні ресурси та курси, файлове зберігання та спільне використання). З урахуванням функціональних можливостей в освітньому середовищі доцільно використовувати Viva Engage як платформу для комунікації та внутрішньої взаємодії.

Визначено етапи історичного становлення та використання ССМ у професійній діяльності педагогів: етап пасивного використання (розваги та особисте спілкування); етап активізації (2010-ті – початок використання для

роботи); етап професійної інтеграції (2015-2020) – методичний обмін та дистанційне навчання; постковідний етап (2021-дотепер).

Виокремлено спектр цифрової діяльності вчителя початкової школи з огляду рамки DigCompEdu та виокремлено складники ЦК з використання сервісів соціальних мереж вчителем початкової школи (далі ЦКвССМ): професійне залучення (застосування ССМ для спілкування з колегами, адміністрацією та батьками), цифрові ресурси (використання ССМ для створення власного навчального контенту (інтерактивні пости, відео, презентації, блоги та адаптація контенту під потреби молодших школярів); навчання та викладання (інтеграція ССМ у навчання, організацію онлайн-дискусій, вебінарів, взаємодія з батьками та адміністрацією через ССМ (Facebook-групи, Teams-команди)).

У другому розділі **«Моделювання процесу використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи»** викладено загальну методику дослідження проблеми використання ССМ у процесі підготовки МВПШ; критерії та складники ЦКвССМ; обґрунтовано модель використання ССМ у процесі підготовки МВПШ.

Гіпотеза дослідження – методично обґрунтоване використання сервісів соціальних мереж майбутніми вчителями початкової школи сприятиме розвитку їх цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж.

Обґрунтовано та розроблено модель використання ССМ у процесі підготовки МВПШ для розвитку їхньої ЦКвССМ (Рис. 1), що складається з із взаємопов'язаних блоків: *цільовий блок* (включає мету, презентує базові принципи (активності, добровільності, доступності, мобільності, систематичності), підходи (компетентнісний, діяльнісний, інноваційність, особистісно-орієнтований) та нормативно-освітню систему, що містить нормативні документи в галузі початкової освіти (Державний стандарт вищої освіти для спеціальності 013 Початкова освіта та професійний стандарт «Вчитель з початкової освіти»)); *організаційно-змістовий блок* (визначає специфіку змісту підготовки МВПШ, побудованої з урахуванням організаційно-педагогічних умов; описано зміст навчання, який у ЗВО формується на основі структурно-змістової системи, що відображена освітніми програмами, навчальними планами, робочими навчальними програмами, навчальними дисциплінами; описано процес підбору та впровадження ССМ у процес навчання МВПШ; описано можливості дібраних ССМ); *оцінювально-результативний блок* (містить критерії оцінювання складників ЦКвССМ МВПШ, методи оцінювання ефективності впровадження ССМ в освітній процес, показники їх використання та рівні сформованості складників ЦКвССМ МВПШ).

Розроблено рівні сформованості складників ЦКвССМ у МВПШ за критеріями: мотиваційний (відображає умотивованість використовувати ССМ для організації власної навчальної діяльності та виконання службових завдань в майбутній професійній діяльності); когнітивний (визначає рівень теоретичних знань з ЦКвССМ МВПШ); діяльнісний (відображає вміння та навички використання цифрових технологій, зокрема ССМ в освітній та майбутній професійній діяльності).

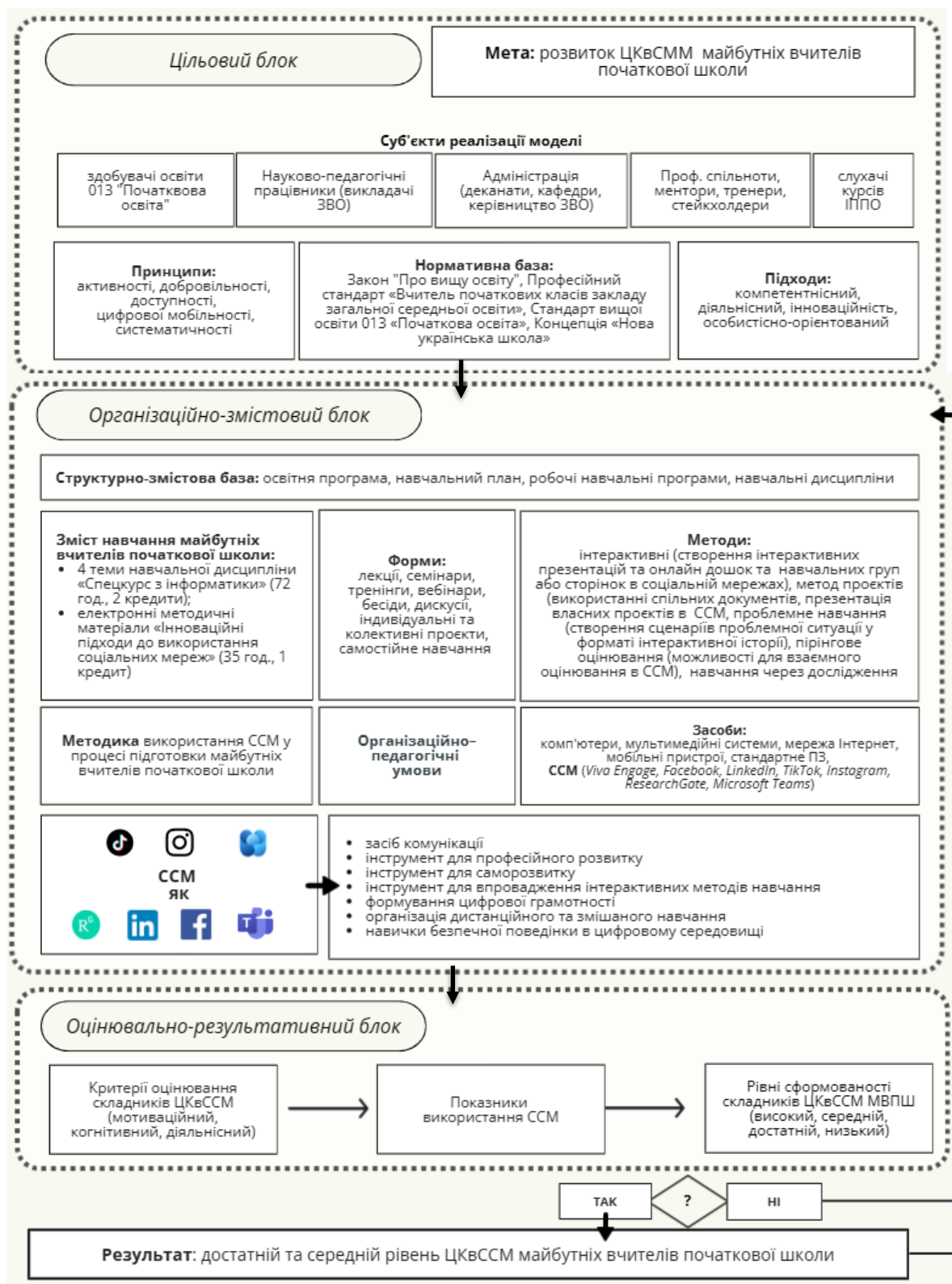

Рис. 1. Модель використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи для розвитку їхньої цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж

У третьому розділі **«Методика використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи»** описано основні складники методики використання ССМ у процесі підготовки МВППШ.

Методику використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи реалізовано через: проведення навчальних занять у межах викладання дисципліни «Спецкурс із інформатики», під час яких студенти опановують основи цифрової взаємодії, цифрової етики та створення освітнього контенту з використанням сервісів соціальних мереж; виконання практичних і самостійних завдань, спрямованих на формування та закріплення навичок роботи з ССМ, зокрема у створенні професійно орієнтованого контенту, веденні тематичних блогів, аналізі цифрових слідів та налаштуванні приватності у СМ; залучення студентів до науково-дослідної діяльності в межах роботи студентського наукового гуртка «ІКТ в освіті», що базується на принципах дослідницького навчання (*inquiry-based learning*) та включає підготовку міждисциплінарних проєктів, участь у міжфакультетських захистах проєктів, рефлексивний аналіз цифрових практик; організацію та проведення науково-практичних заходів для викладачів закладу вищої освіти, зокрема круглих столів, присвячених питанням формування цифрової компетентності вчителя з акцентом на використанні сервісів соціальних мереж у професійній діяльності; проведення онлайн-семінарів і тренінгів на тему «Інноваційні підходи до використання сервісів соціальних мереж», під час яких розглядаються новітні освітні технології, ССМ та стратегії розвитку персонального освітнього середовища педагога.

Розкрито головну *мету*: розвиток цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж у майбутніх учителів початкової школи. Розроблено зміст методики використання, який розкрито в трьох модулях: основні поняття та історія розвитку соціальних мереж; використання соціальних мереж в особистісному професійному зростанні; використання сервісів соціальних мереж в освітньому процесі.

Дібрано *форми* для реалізації поставленої мети: лекції (можуть проводитися через YouTube або Viva Engage, де викладачі не лише презентують теоретичний матеріал, але й взаємодіють зі студентами через коментарі або відеобговорення; семінари та тренінги (доречно реалізувати на платформах Facebook і LinkedIn, що сприяє обміну досвідом, обговоренню педагогічних практик і зворотному зв'язку), вебінари та дискусії (Zoom або Teams забезпечують участь у колективному розв'язанні педагогічних задач), індивідуальні й групові проєкти (Google Docs і Facebook Groups, які слугують платформами для створення освітнього контенту, моделювання навчальних ситуацій та для створення спільних проєктів); самостійна робота (Instagram та TikTok, можна організувати короткі навчальні сесії, де студенти візуально демонструють свої педагогічні ідеї або методи роботи з учнями).

Розкрито *методи* (інтерактивні, метод проєктів, проблемне навчання, пірінгове оцінювання та навчання через дослідження) та відібрано *засоби* (комп'ютери (забезпечують можливість працювати з професійними інструментами для редагування графіки, текстів та відео, а також надають зручний доступ до веб-сайтів СМ); мультимедійні системи (включають в себе різноманітне обладнання, таке як проектори, екрани, аудіо- та відеообладнання, це також можуть бути інтерактивні дошки або багатофункціональні дисплеї, які використовуються для проведення онлайн-уроків, вебінарів або презентацій); мережа Інтернет (наявність стабільного підключення до Інтернету, що дозволяє користування СМ, а також здійснювати онлайн-комунікацію, пошук інформації та

дистрибуцію контенту); мобільні пристрої (смартфони та планшети є необхідними інструментами для доступу до СМ «будь-де, будь-коли», дозволяють здійснювати оперативне спілкування, участь у групах, моніторинг результатів публікацій та миттєво реагувати на нові події); стандартне ПЗ (для створення якісного освітнього та професійного контенту необхідне програмне забезпечення для редагування текстів, графіки та відео, завдяки яким можна забезпечити професійну подачу матеріалу в СМ); ССМ (Facebook від компанії Meta, Instagram, LinkedIn, X (раніше Twitter), ResearchGate, TikTok, YouTube, Viva Engage та інші сервіси для створення та презентації контенту). Наведено приклади реалізації розробленої методики.

Надано рекомендації щодо використання ССМ у процесі підготовки МВПШ. Рекомендації спрямовані на створення безпечного, етичного та ефективного середовища для використання ССМ у підготовці МВПШ. Їх дотримання дозволяє забезпечити академічну доброчесність, захист персональних даних, якість освітнього контенту та високий рівень професійної комунікації.

У четвертому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності методики використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи»** описано ключові етапи експериментального дослідження, визначено його завдання, розкрито зміст та підсумки проведення педагогічного експерименту, а також здійснено статистичну обробку та аналіз отриманих результатів. Експериментальне дослідження здійснювалося в два етапи: констатувальний (2015-2016 рр.) та формувальний (2016-2024 рр.), до яких залучено 327 МВПШ (контрольна група (КГ) – 229 студентів; експериментальна група (ЕГ) – 98 студентів).

Встановлено на констатувальному етапі дослідження, шляхом проведення опитувань та бесід, що МВПШ намагаються використовувати соціальні мережі для комунікації, презентації власних досягнень, розробок або творчості. Але в рамках освітнього процесу використання соціальних мереж не виявлено, що і стало підґрунтям для вирішення проблеми. З'ясовано, що в рамках освітнього процесу використання соціальних мереж не виявлено. Визначено очікування студентів щодо можливостей ССМ для професійного зростання: доступ до сучасних методик навчання, обмін досвідом з колегами, розвиток цифрової компетентності, самореалізація та доступ до наукового контенту.

Проведено уточнення цілей навчання та змісту робочої навчальної програми дисципліни «Спецкурс із інформатики» для підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»; розробку методичних матеріалів «Інноваційні підходи до використання соціальних мереж» на платформі корпоративної соціальної мережі Viva Engage; впровадження методики використання ССМ (Facebook, Instagram, LinkedIn, X (раніше Twitter), ResearchGate, TikTok, YouTube, Viva Engage) у процесі підготовки МВПШ було здійснено на формуальному етапі дослідження.

Після проведення експерименту з'ясовано, що (Рис. 2): рівень *мотиваційного критерію* в ЕГ покращився (високий рівень зріс до 69,4%, середній рівень знизився до 20,4%, низький рівень знизився до 10,2%), у КГ_1 відбулися позитивні зміни (високий рівень зріс до 75,56%, середній рівень знизився до 24,4%, низький рівень повністю відсутній), у КГ_2 результати виявилися майже стабільні (високий рівень мотивації зріс до 47,4%, середній рівень знизився до 35,3%, низький рівень знизився до 17,3%); *когнітивний критерій* покращився у ЕГ (високий рівень зріс до 72,4%, достатній рівень знизився до 16,3%, середній рівень знизився до 10,2%, низький рівень впав до 1%), у КГ_1 та КГ_2 відбулись незначні позитивні зміни (високий рівень зріс до 22%, достатній рівень зріс до 25%, середній рівень залишився

стабільним 35%, низький рівень залишився стабільним 38%); *діяльнісний критерій* зазнав також позитивних змін у ЕГ (високий рівень зріс до 80,6%, достатній рівень знизився до 11,2%, середній рівень знизився до 6,1%, низький рівень впав до 2%), у КГ_1 спостерігаються незначні зміни (високий рівень зріс до 14,4%, достатній рівень залишився стабільним 22,2%, середній рівень залишився стабільним 33,3%, низький рівень знизився до 30%) і у КГ_2 (високий рівень зріс до 12%, достатній рівень зріс до 22,6%, середній рівень знизився до 31,6%, низький рівень залишився стабільним 33,8%).

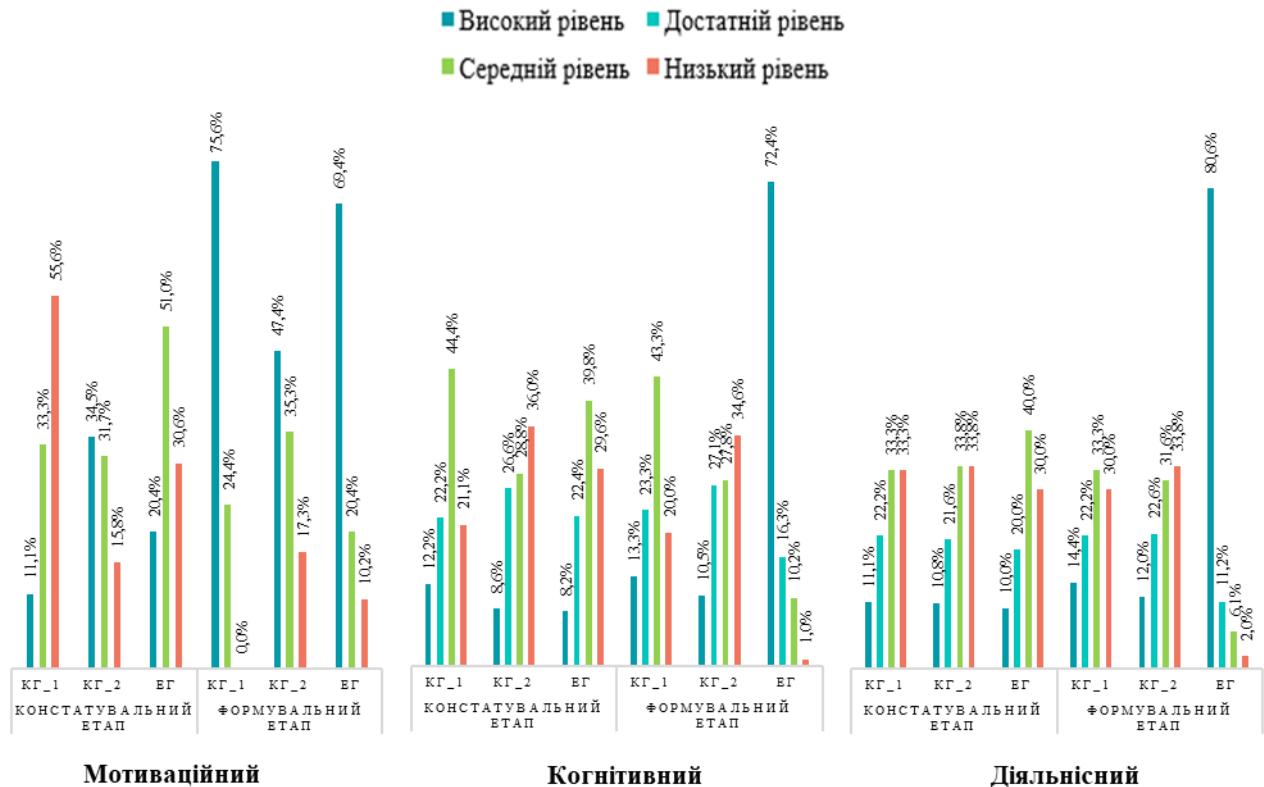

Рис. 2. Порівняння рівнів критеріїв оцінювання цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж досліджуваних груп на різних етапах дослідження

За результатами статистичної перевірки (за U-критерія Манна-Уїтні та t-критерій Стюдента) отримано підтвердження ефективності методики використання ССМ у процесі підготовки МВПШ. Наприкінці педагогічного експерименту між групами було зафіксовано статистично значущі відмінності між $U_{emp} < U_{crit}$ (148,5 < 362 для ЕГ та КГ_1, 116 < 121 для ЕГ та КГ_2) при рівні значущості 0,05, що підтверджує ефективність методики використання ССМ. Водночас відсутність значущих відмінностей між контрольними групами КГ_1 і КГ_2 $U_{emp} > U_{crit}$ (449 > 138), при рівні значущості 0,05, вказує на їхню однорідність. Перевірка результатів за допомогою t-критерія Стюдента показала, що емпіричне значення критерію перевищує критичне у ЕГ та КГ_1 ($t_{emp} = 9,77 > t_{crit} = 2,6$) ЕГ та КГ_2 ($t_{emp} = 10,7 > t_{crit} = 2,6$) КГ_1 та КГ_2 ($t_{emp} = 0,03 < t_{crit} = 2,6$).

За результатами педагогічного експерименту рівень сформованості критеріїв ЦКвССМ досліджуваних груп засвідчив позитивні зміни. В результаті статистичної обробки наприкінці експерименту між КГ та ЕГ було зафіксовано

статистично значущі відмінності, що свідчить про ефективність експериментального впливу та позитивну реалізацію моделі використання ССМ для формування ЦКвССМ МВПШ.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та задач дисертаційної роботи отримано наступні основні **результати**: проаналізовано теоретичні засади використання цифрових технологій у процесі підготовки МВПШ в Україні та за кордоном; здійснено аналіз ССМ у процесі підготовки МВПШ та розроблено модель їх використання; розроблено та обґрунтовано методику використання ССМ у процесі підготовки МВПШ та експериментально перевірено її ефективність; розроблено рекомендації щодо використання ССМ у процесі підготовки МВПШ.

Отримані результати дослідження дають підстави зробити такі **висновки**:

1. Проаналізовано теоретичні засади використання цифрових технологій у процесі підготовки МВПШ в Україні та за кордоном. Встановлено, що в Україні створено правову базу для цифрової трансформації підготовки вчителів початкової школи, яка відповідає сучасним вимогам. Зокрема, реалізація стандартів спеціальності 013 «Початкова освіта» та використання концептуальних засад Нової української школи, які спрямовані на розвиток цифрової компетентності МВПШ, гармонійний розвиток hard skills та soft skills, інтеграцію інклюзивних практик і партнерської педагогіки.

Виявлено (на основі вивчення закордонного досвіду), що цифровізація процесу підготовки вчителів початкової школи спрямована на формування в МВПШ навичок адаптації до швидкозмінних технологічних умов та розвитку здатності використовувати цифрові ресурси у професійній діяльності. Різні країни впроваджують стратегії та програми, спрямовані на підготовку педагогів до ефективного використання цифрових технологій у навчальному процесі (Digital Pakt Schule, Qualitätsoffensive Lehrerbildung, ComeIn, DiKoLiS (Німеччина); T Level Professional Development (TLPD), Цифрова стратегія Великої Британії UK Digital Strategy 2022, Стратегія цифрової освіти Оксфордського університету, Digital Education Transformation Programme (DETP) (Великобританія); Digitální gramotnost, Erasmus+ (Чехія); Éduscol, ENT (Франція); Piano Nazionale Scuola Digitale, Avanguardie Educative (Італія).

Проаналізовано європейську Рамку цифрових компетентностей для освітян Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu) та український Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»; визначено поняття «цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж» (ЦКвССМ) для МВПШ та виокремлено її складники: професійне залучення (організація цифрової роботи, співпраця вчителів, цифрова безпека), цифрові ресурси (створення та модифікація цифрового контенту, управління, захист і поширення цифрового контенту), викладання і навчання (використання ЦТ у викладанні).

Встановлено, що українські освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів початкової школи орієнтовані на розвиток фахових компетентностей, впровадження цифрових технологій в освіту та забезпечення індивідуалізації освітнього процесу. Виявлено, що попри вимоги Державного

стандарту і Концепції «Нова українська школа», цифрові технології, зокрема сервіси соціальних мереж, залишаються майже не впровадженими.

2. Здійснено аналіз ССМ у процесі підготовки МВПШ та розроблено модель їх використання. Уточнено поняття ССМ на основі аналізу досвіду та підходів до їх використання в європейських і українських практиках організації освітньої діяльності студентів (ССМ – цифрові платформи, які сприяють комунікації, співпраці, спільному навчанню, інтерактивній взаємодії, обміну освітнім контентом між учасниками освітнього процесу (здобувачі-викладачі-адміністрація) через функціонал СМ (групи, чати, відеоконференції, блоги, форуми тощо)). Зроблено класифікацію ССМ (за призначенням, за типом контенту, за типом аудиторії, за типом форми, за типом платформи), за якою можна визначити їх основні характеристики, включаючи цільову аудиторію, призначення та особливості використання; сформовано порівняльну характеристику ССМ на основі критеріїв, які є вагомими для організації освітнього процесу МВПШ.

Здійснено аналіз ССМ для вирішення освітніх та професійних задач: Viva Engage – для корпоративного навчання та соціальної взаємодії; Microsoft Teams – для онлайн-лекцій і групової роботи; Facebook – для участі МВПШ у фахових спільнотах; LinkedIn – для професійного нетворкінгу та формування іміджу; ResearchGate – для доступу до наукових досліджень, участі в дискусіях і впровадження доказових методик; TikTok – джерело коротких відео з креативними методами й ігровою подачею навчального матеріалу; Instagram – для створення педагогічної бібліотеки з прикладами оформлення, шаблонами та інтеграцією ЦТ.

Розроблено модель використання ССМ у процесі підготовки МВПШ для розвитку їхньої ЦКвССМ, що складається із трьох взаємопов'язаних блоків: цільовий, організаційно-змістовий, оцінювально-результативний. Модель використання ССМ у процесі підготовки МВПШ для розвитку їхньої ЦКвССМ містить у собі мету (розвиток складників цифрової компетентності з використання ССМ), зміст, форми (лекції, семінари, тренінги, вебінари, бесіди, дискусії, індивідуальні та колективні проекти, самостійне навчання), засоби (комп'ютери, мультимедійні системи, мережа Інтернет, мобільні пристрої, стандартне ПЗ, сервіси соціальних мереж (Viva Engage, Facebook, LinkedIn, TikTok, Instagram, ResearchGate, Microsoft Teams)), методи й технології її реалізації, описано організаційно-педагогічні умови; кінцевим результатом застосування моделі є достатній та середній рівень сформованості складників ЦКвССМ МВПШ.

3. Розроблено та обґрунтовано методику використання ССМ у процесі підготовки МВПШ та експериментально перевірено її ефективність.

Розкрито методику використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи, шляхом: проведення навчальних занять у межах викладання дисципліни «Спецкурс із інформатики»; виконання практичних і самостійних завдань, спрямованих на формування та закріплення навичок роботи з ССМ; залучення студентів до науково-дослідної діяльності в межах роботи студентського наукового гуртка «ІКТ в освіті»; організацію науково-практичних заходів та круглих столів, присвячених питанням формування цифрової компетентності вчителя з акцентом на використанні сервісів соціальних мереж у професійній діяльності; проведення

онлайн-семінарів і тренінгів на тему «Інноваційні підходи до використання сервісів соціальних мереж». Розкрито мету: підвищення рівня розвитку ЦКвССМ МВПШ, що полягає у здатності МВПШ свідомо та ефективно застосовувати ССМ для організації освітньої та професійної діяльності. Розкрито основні компоненти методики: зміст, форми, методи, педагогічні умови, принципи та засоби. Для формування у студентів складників ЦКвССМ, необхідних для ефективної освітньої діяльності в умовах цифровізації, було створено методичні матеріали «Інноваційні підходи до використання соціальних мереж» у вигляді команди в Microsoft Teams, мета яких надати студентам знання, навички та практичний досвід використання ССМ (Facebook, Viva Engage, Facebook, LinkedIn, Instagram, ResearchGate, Microsoft Teams) у навчанні та підходи у використанні їх у професійній діяльності, взаємодії з учнями та батьками, а також для підтримки професійного іміджу вчителя.

Проведення педагогічного експерименту та отримані результати довели, що розроблена методика використання ССМ у процесі підготовки МВПШ є педагогічно доцільною та може бути рекомендована до подальшого використання для розвитку складників ЦКвССМ МВПШ.

4. Розроблено рекомендації щодо використання ССМ у процесі підготовки МВПШ. На основі узагальнення емпіричних даних, теоретичного аналізу й результатів експериментального дослідження було розроблено та впроваджено рекомендації щодо використання ССМ у процесі підготовки МВПШ, які сформовано на основі навчальної дисципліни «Спецкурс із інформатики» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Розгляд кейсів використання ССМ в освітній діяльності дав змогу виокремити ключові переваги використання ССМ, серед яких інтерактивність, доступність навчальних матеріалів, можливість організації індивідуальної та групової роботи, а також створення персоналізованого освітнього середовища. Для розвитку ЦКвССМ пропонується виконати практичні завдання: створення професійних профілів у Facebook, LinkedIn, ResearchGate, ведення блогів, організація навчальних груп, підготовка освітнього контенту для платформ типу Viva Engage. Використання сучасних інструментів допоможе МВПШ ефективно інтегрувати ССМ у професійну діяльність і підвищити рівень цифрової грамотності.

Проведення педагогічного експерименту підтвердило гіпотезу дослідження про те, що методично обґрунтоване використання сервісів соціальних мереж майбутніми вчителями початкової школи сприятиме розвитку їх цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж.

Проведене дослідження не охоплює весь спектр питань, пов'язаних із використанням сервісів соціальних мереж в організації освітнього процесу ЗВО. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у теоретичних та методичних засадах розробки і використання інформаційно-комунікаційних технологій у відкритій освіті, зокрема, використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Кучаковська, Г. А., Бодненко, Д. М., Сабліна, М.А. Методична модель використання хмаро орієнтованих технологій навчання інформатичних дисциплін.

Теоретичні та практичні аспекти використання математичних методів та інформаційних технологій в освіті й науці: монографія / за заг.ред. О.С. Литвин. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. С.75-91. URL: <https://doi.org/10.28925/9720213284km>.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Кучаковська Г.А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформаційних дисциплін майбутніх вчителів початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 47(3). С. 136-149. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v47i3.1213> (індексується у Web of Science).

3. Кучаковська Г.А., Бодненко Д.М., Прошкін В.В. Організація контролю та аналізу успішності студентів закладів вищої освіти засобами соціальних сервісів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. № 73(5). С. 135-148. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v73i5.2802> (індексується у Web of Science).

4. Бодненко Д.М., Яковенко І.В., Кучаковська Г.А., Локазюк О.В. Хмароорієнтовані технології навчання як інструмент системи цифрової підготовки менеджерів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. № 89(3), С. 131-161. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.3895>. (індексується у Web of Science).

5. Кучаковська Г.А. Інструменти соціальних сервісів у процесі колаборативного навчання майбутніх вчителів початкової школи. *Освітологічний дискурс*. Київ.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. № 3-4. С.234-245. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.3-4.9581>.

Публікації в наукових виданнях, що індексуються Scopus

6. Kuchakovska H.A. The Organization of Students' Joint Activity by Means of Popular Network Services. *ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer*. Proc. 13th Int. Conf. ICTERI 2017, Kyiv, Ukraine, May 15-18, 2017. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-1844/>. (індексується у Scopus).

7. Kuchakovska H.A., Bodnenko D.M., Proshkin V.V., Lytvyn O.S. Using a virtual digital board to organize student's cooperative learning. *Augmented Reality in Education: Proceedings of the 3rd International Workshop on Augmented Reality in Education*. Kryvyi Rih, Ukraine, May 13, 2020, Pp. 357-368. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2731/paper21.pdf>. (індексується у Scopus).

8. Kuchakovska H.A., Bodnenko D.M., Lokaziuk O.V., Proshkin V.V., Lytvynova S.H., Naboka, O.H. Using the Yammer cloud service to organize project-based learning methods. *Cloud Technologies in Education: Proceedings of 9th Workshop on Cloud Technologies in Education*. 2022. Vol. 9. Pp. 245-258. URL: <https://doi.org/10.55056/cte.118>. (індексується у Scopus).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Кучаковська Г.А. Професійна підготовка вчителів початкової школи в умовах цифровізації суспільства (європейський досвід). *Інноваційні технології в освіті*: матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного форуму (м. Івано-Франківськ, 21-22 жовтня 2024 р.). Івано-Франківськ, 2024, С.144-146.

10. Кучаковська Г.А. Використання інструментів соціальних сервісів при колаборативному навчанні студентів багатoproфільного університету. *Інформаційні технології в освіті, науці й техніці (ІТОНТ-2018)*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 17-18 травня 2018 р.). Черкаси, 2018. С. 211-213.

11. Кучаковська Г.А. Використання інструментів соціальних сервісів для контролю та аналізу успішності студентів. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів і комп'ютерно-орієнтованих технологій в*

освіті та науці: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 28 березня 2018 р.). Київ. С. 51-53.

12. Кучаковська Г.А. Новітні інформаційні технології в умовах культурологічної освіти студентів XXI століття. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів і комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 19 травня 2017 р.). Київ, 2017. С.49-51.

13. Кучаковська Г.А. Автоматизація процесу контролю та аналізу успішності навчання студентів засобами електронних соціальних мереж. *Вища школа в контексті євроінтеграційних процесів*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 26-27 квітня 2017 р.). Черкаси, 2017. С.103-105.

14. Кучаковська Г.А. Використання сервісів віртуальної цифрової дошки при колаборативному навчанні. *Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки (MARGIHSS 2016)*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28-29 липня 2016 р.). Київ, 2016. С. 67-70.

15. Кучаковська Г.А. Візуалізація навчального матеріалу засобами web 2.0. *Інформаційні технології-2016*: матеріали III Української конференції молодих науковців (м. Київ, 19 травня 2016 р.). Київ, 2016. С. 68-70.

16. Кучаковська Г.А., Сабліна М.А. Інфографіка як інструмент візуалізації навчального матеріалу. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21-22 квітня 2016 р.). Київ, 2016. С. 284-286.

17. Кучаковська Г.А. Соціальні мережі як додатковий педагогічний засіб у навчанні студентів широкопрофільного вузу. *Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи*: матеріали Міжнародної науково-практичної заочної конференції (м. Маріуполь, 18 вересня 2015 р.). 2015. С.179-181.

18. Кучаковська Г.А. Огляд шляхів використання соціальних мереж у навчальній діяльності студентів. *Інформаційні технології-2015*: матеріали II Української конференції молодих науковців (м. Київ, 28-29 травня 2015 р.). Київ, 2015. С. 40-43.

19. Кучаковська Г.А. Застосування соціальних мереж в навчальній діяльності студентів. *Наукова молодь-2014*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених (м. Київ, 11 грудня 2014 р.). Київ, 2014. С. 43-45.

Свідectво про реєстрацію авторського права на твір

20. Кучаковська Г.А., Бодненко Д.М., Прошкін В.В., Литвин О.С. Стаття «Using a virtual digital board to organize student's cooperative learning».(Augmented Reality in Education. Proceedings of the 3rd International Workshop (AREdu 2020). Дата реєстрації 24 червня, 2021р. Номер свідоцтва про реєстрацію авторського права № 105792.

АНОТАЦІЇ

Кучаковська Г.А. Використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті». – Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2025.

Дисертацію присвячено проблемі використання цифрових технологій, зокрема сервісів соціальних мереж, у процесі підготовки майбутніх учителів

початкової школи. Здійснено аналіз теоретичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи; виявлено ключові напрями цифровізації процесу підготовки вчителів початкової школи в Україні та закордоном; здійснено аналіз сервісів соціальних мереж для вирішення освітніх та професійних задач; сформовано ключові етапи історичного становлення та використання соціальних мереж у професійній діяльності педагогів; сформовано показники використання сервісів соціальних мереж майбутніми вчителями початкової школи; уточнено поняття «цифрова компетентність з використання сервісів соціальних мереж» та виділено її складники; розроблено модель використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи для розвитку їхньої цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж; розроблено критерії та рівні оцінювання цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж майбутнього вчителя початкової школи; розроблено та описано методику використання соціальних сервісів в процесі підготовки вчителів початкової школи; розроблено рекомендації щодо використання сервісів соціальних мереж в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результати педагогічного експерименту засвідчили позитивну динаміку у зростанні рівнів сформованості складників цифрової компетентності з використання сервісів соціальних мереж майбутніх учителів початкової школи та підтверджує педагогічну доцільність методики використання сервісів соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: соціальна мережа, сервіси соціальних мереж, цифрова компетентність, цифрова компетентність з використання сервісів соціальних мереж, цифровізація освіти, професійна підготовка, модель використання сервісів соціальних мереж, майбутні вчителі початкової школи, методичні засади використання сервісів соціальних мереж.

Kuchakovska H.A. The use of social networking services in the process of training future primary school teachers. – A qualification for scientific work in manuscript form.

Dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.10 – «Information and Communication Technologies in Education». – Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to the issue of utilizing digital technologies, in particular social networking services, in the training of future primary school teachers. Social networking services are not only a means of communication, but also a powerful tool for professional development, self-education and the implementation of interactive teaching methods. In the context of primary school teacher training, they provide access to professional communities, open educational resources and platforms, which contributes to the exchange of experience, the development of critical thinking and the improvement of methodological approaches. In addition, the use of social networking services can contribute to the formation of digital literacy, which is a key component of the professional activity of a modern teacher, as it allows for the effective use of digital technologies for teaching, assessment and involving students in the educational process.

The study presents an analysis of the theoretical foundations of primary teacher education; identifies the key directions of the digitalization of teacher training processes in Ukraine and abroad; an analysis of social networking service for solving educational and professional tasks was carried out (Viva Engage for corporate training and social

interaction; Microsoft Teams for online lectures and group work; Facebook for the participation of future primary school teachers in professional communities; LinkedIn for professional networking and image formation; ResearchGate for access to scientific research, participation in discussions and the implementation of evidence-based methods; TikTok as a source of short videos with creative methods and game presentation of educational material; Instagram for creating a pedagogical library with design examples, templates and integration of Digital Technologies); indicators of the use of social networking service by future primary school teachers were formed; criteria (motivational, cognitive, and functional) and levels (high, sufficient, average, low) of digital competence assessment in using social network services of a future primary school teacher were developed. The concept of «digital competence in using social networking service» has been clarified (it is defined as an integrated characteristic of the professional readiness of a future primary school teacher, based on a system of knowledge, skills, abilities, and value orientations aimed at the ability to use social networking service for professional interaction, self-education, the organization of the educational process in a digital environment, and the development of personal digital presence).

The study identifies the components of digital competence in using social networking services for primary school teachers: professional engagement (digital task management, teacher collaboration, digital safety); digital resources (creation and modification of digital content, management, protection, and dissemination of digital content); and teaching and learning (integration of digital technologies in instruction). A selection of relevant social networking services was made for addressing educational and professional tasks (Viva Engage, Microsoft Teams, Facebook, LinkedIn, ResearchGate, TikTok, Instagram).

A model was developed for the use of social networking services in the training process of future primary school teachers to enhance their digital competence in this area. The model includes interconnected components: goal-setting, content-organizational, and assessment-resultative. Additionally, a methodology for employing social networking service in primary teacher education was designed and described, including the definition of content, objectives, forms, methods, and teaching tools. Recommendations for the use of social networking services in the training of future primary school teachers were developed.

The results of the pedagogical experiment confirmed the effectiveness of the proposed methodology for integrating social networking service into the training process of primary school teachers.

The present research does not cover the full range of issues related to the use of social networking services in organizing the educational process at higher education institutions. Prospective directions for further research include the theoretical and methodological principles of the development and use of information and communication technologies in open education, in particular, the use of social network services in the process of training future primary school teachers.

Keywords: social networking services, digital competence, digitalization of education, professional training, model of using social networking service, future primary school teachers, methodological principles of using social networking service.

Підписано до друку 05.06.2025 р. Зам. №559.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9.
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Васильківська, 32
067-209-54-30, 097-533-18-07
email: komprint@ukr.net